

Restaureringsetiske overvejelser

Af Bo Kjeld Kierkegaard

Ill. 1. Facade mod Christiansborg Slot (sydfacade) og mod Slotskirken (østfacade), december 2008. (Foto: BK ApS)

Thorvaldsens Museums gadefacader er unikke ved Michael Gottlieb Bindesbølls velovervejede og udtalte krydsning af arkitektur og billedkunst (ill. 1). At dette forhold er så tydeligt, dannede grundlaget for en relativ ny tilgang til bygningsbevaring, hvor konservatorer har haft bestemmende indflydelse med fokus på autenticitet. Det har i praksis betydet, at vægten blev lagt på bevaring frem for fornyelse, og at dette skete med omfattende dokumentation.

Den oprindelige facade var udført i en kombinationsteknik med anvendelse af tynd indfarvet hydraulisk kalkpuds samt frescoteknik, og var allerede efter en kort årrække i stærkt forfald (ill. 2). De nuværende facader stammer fra en omfattende fornyelse af facaderne under bygningens hovedstand-

sættelse 1950-59 (ill. 3). Man kan sige, at vi her har valgt at betragte gadefacaderne som bygningens 2. original. Dette er begrundet i det forhold, at 1950'erne-fornyelsen skete som en rekonstruktion af bygningens originale udformning og udtryk.

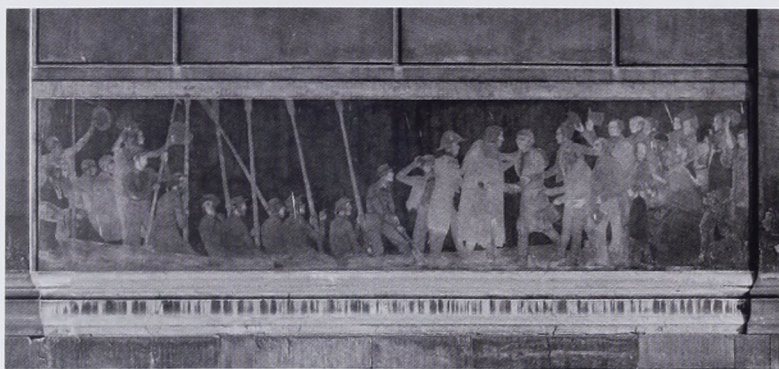
1950'erne rekonstruktionen skete efter mange overvejelser og forudgående forsøg i en anden teknik end den oprindelige, et forarbejde der strakte sig fra sidste del af 1800-tallet frem til 1950. Målsætningen var rekonstruktionen af M.G. Bindesbølls pudsede facader og herunder Jørgen Sonnes billedfrise i en mere holdbar teknik, som kunne tåle det danske klima og byens luftforurening. Som rekonstruktionsteknik faldt valget på en indfarvet pudsemørtel med portland-cement som bindemiddel.

Ill. 2. Museets sydfacade med den oprindelige facadepuds. Optagelse dateres til begyndelsen af det 20. århundrede. (Thorvaldsens Museum)

Ill. 3. Facaderne mod Christiansborg Slot og Slotskirken i 1960 efter den omfattende fornyelse og istandsættelse i 1950-59. (Thorvaldsens Museum)

Ill. 4. Ældre foto af detalje af kanalfacadens (nord-facadens) oprindelige frise fra 1848. (Thorvaldsens Museum)

Den ændrede teknik måtte nødvendigvis medføre ændringer i udtrykket og dette i særlig grad for billedfrisen. Omfanget af disse ændringer kendes ikke i detaljen, idet frisen så hurtigt gik tabt (ill. 4). Kun kartonerne, der blev brugt til overføring af kompositionen, og aftræk af de nedbrudte billedfelter er tilbage, sammen med ældre fotografier af frisen i forfald. De vidner om en større detaljerighed og om en teknik, der gav kunstneren større frihed til spontane korrektioner i processen fra tegning til maleri. Farvepudsteknikken er en meget stivere metode, der henlægger hovedparten af den kunstneriske skaben til selve forarbejdet. Udførelsen er i højere grad afhængig af håndværksmæssig kunnen. Dette reducerer ikke frisen eller facaderne som kunstværk, men angiver alene andre vilkår for 1950'er-rekonstruktionen end for Jørgen Sonnes oprindelige frise. Vi valgte at betragte 1950'er-fornyelsen som bærer af de hovedintentioner, der lå til grund for de oprindelige facader.

Oveni dette er 1950'er-rekonstruktionens indfarvede cementpuds et teknologisk monument over portland-cementens fremstilling og anvendelse i Danmark, og over udviklingen af en holdbar teknik til udendørs kunst og udsmykning i et samarbejde mellem kunstnere og håndværkere. Danmark var under industrialiseringen op gennem 1900-tallet blevet førende på verdensplan i fremstillingen af portland-cement med Ålborg Portland Cement Fabrik i samarbejde med F.L.Schmidt og Co. i spidsen. Det var denne vidensbank, der i samarbejde med håndværkere og kunstnere kom til at ligge til grund for udviklingen af en teknik med indfarvet portland-cementpuds til rekonstruktion af facadernes pudsede murflader og Sonnes billedfrise.

Restaureringen 2001-2008 er gennemført med den målsætning at bevare bygningens autenticitet ved både at bevare intentionerne bag udtrykket og

Ill. 5. Blå bort på hovedfacadens (vestfacadens) indfatninger under retouchering med trattaggio-teknik og restaureringsmaling af ultramarin i natriumsilikat. Borten blev i 1950'erne ved den store istandsættelse af gadefacaderne rekonstrueret i freskotechnik. (Foto: BK ApS)

de materialer der indgår i dette. Det var her helt afgørende, at dette alene kunne ske, såfremt man accepterede en grad af ælde og patinerings. Det var således ikke målet at søge facaderne genskabt, som de måtte have taget sig ud ved hovedistandsættelsens afslutning i 1959, da dette vil være helt uforeneligt med kravet om autenticitet. Målsætningen blev søgt opfyldt ved at afbalancere bevaringstilstanden, således at facadernes forskellige elementer kom til at fremstå med samme grad af ælde og patinerings. I praksis betød dette, at restaurerende indgreb blev koncentreret om de facadeelementer, der havde den dårligste bevaringstilstand. Dette viste sig ikke overraskende at være de facadedele, der bestod af overfladebehandlinger i form af farvelag og tynde finpudslag (ill. 5 & 6). Her måtte fornys af hensyn til helheden, idet det oprindelige farveudtryk og dets stoflighed var gået tabt. Dette skete ud fra kravet om et balanceret resultat, og fornyelsen blev gennemført med nye materialer, men givet et udtryk, der afspejler bygningens alder som helhed.

Ill. 6. Kapitælrelief på hovedfacaden under rekonstruktion af den oprindelige polykromi. (Foto: BK ApS)